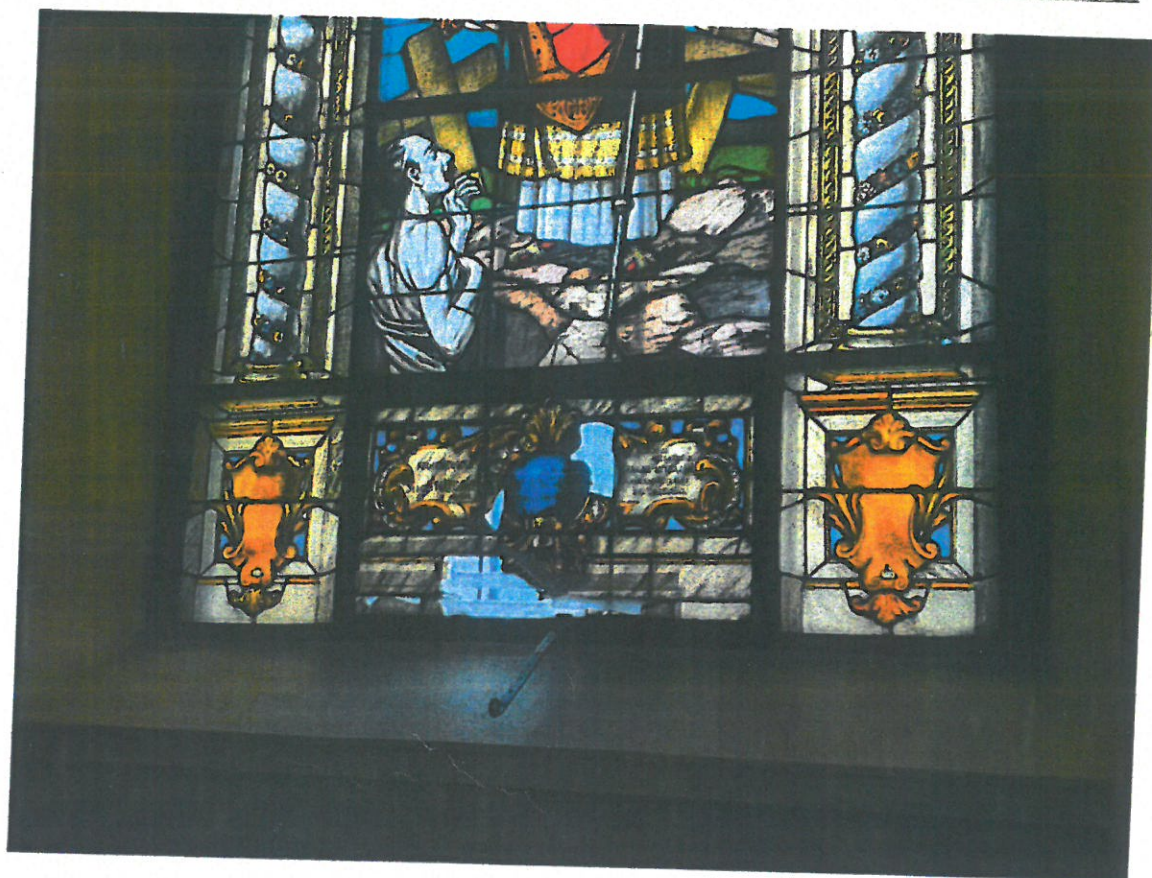
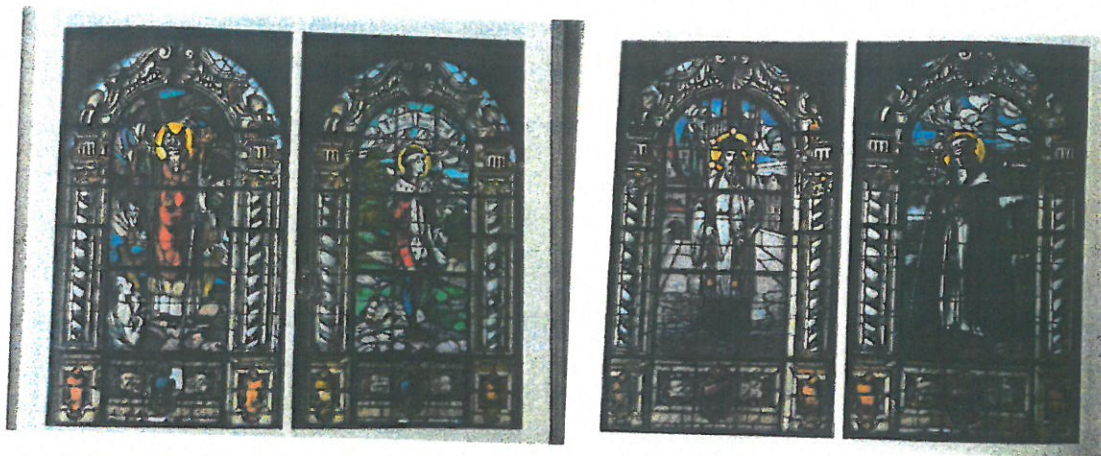

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE

PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Krakowie
Delegatura w Nowym Sączu
ul. Wiśniowieckiego 127
33-300 Nowy Sącz
tel. 18 442-84-84, 442-82-52

Opracował; Józef Stanisław Stec

Konsultacje; dr Edyta Bernady Ars Vitrea

ARTYSTA I
KONSERWATOR DZIEŁ
mgr Józef Stanisław Stec
ul. Długosza 71/8 tel. (0) 18
33-300 NO

Załącznik do pozwolenia Nr 298/2023
DNS - 11. 5144.19.2023. UM 2

Z UPoważNIENIA
Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora
Zabytków

mgr Katarzyna Gołąb

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

Fot.2. Mystków ;kościół parafialny -stan zachowania witraża -fragment . Fot.J.Stec ,2023

Kościół w Mystkowie został zbudowany w latach 1905-1910 według projektu architekta *Edgara Kovatsa*. Neobarokowy, zbudowany na planie krzyża, złożony z półkoliście zamkniętego prezbiterium oraz nawy z transeptem. Po bokach prezbiterium dobudowane są zakrystia i kaplica. Do nawy od frontu dostawiona jest wieża. Elewacje kościoła ozdobione są szaroczerwonymi pasami naprzemiennie ułożonymi z okładziny kamiennej i cegły. Narożniki opięte są lizenami. Ściany kościoła przeprute są dużymi oknami termowymi oraz zamkniętymi półkoliście. Wejście główne w fasadzie frontowej ujęte jest architektoniczną oprawą z przerwany naczółkiem i okulesem. Analogiczne oprawy posiadają okna w elewacjach transeptu. Szczyty fasady i ramion transeptu ujęte są spływami wolutowymi i nakryte łukami segmentowymi. Pola szczytów wypełniają po dwie półkoliście zamknięte wnęki z posągami i analogicznych kształtów otwory okienne między nimi, powyżej zaś motywy w kształcie krzyża greckiego. Wieża wtopiona jest we wschodnie przęsło korpusu, kwadratowa, z górną kondygnacją przeprutą dużymi półkolistymi oknami i nakryta hełmem baniastym, zakończonym iglicą. Kościół nakrywają dachy dwuspadowe z wieżyczką na sygnaturkę z

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW.FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

latarnią nad skrzyżowaniem naw. Ściany wewnątrz rozcłonkowane są pilastrami, prezbiterium, nawę i transept nakrywają się sklepienia kolebkowe.

Wnętrze zdobi polichromia figuralna i ornamentalna wykonana w 1965 r. przez *Zdzisława Pabisiaka* i *Sotyrysa Pantopulosa*.

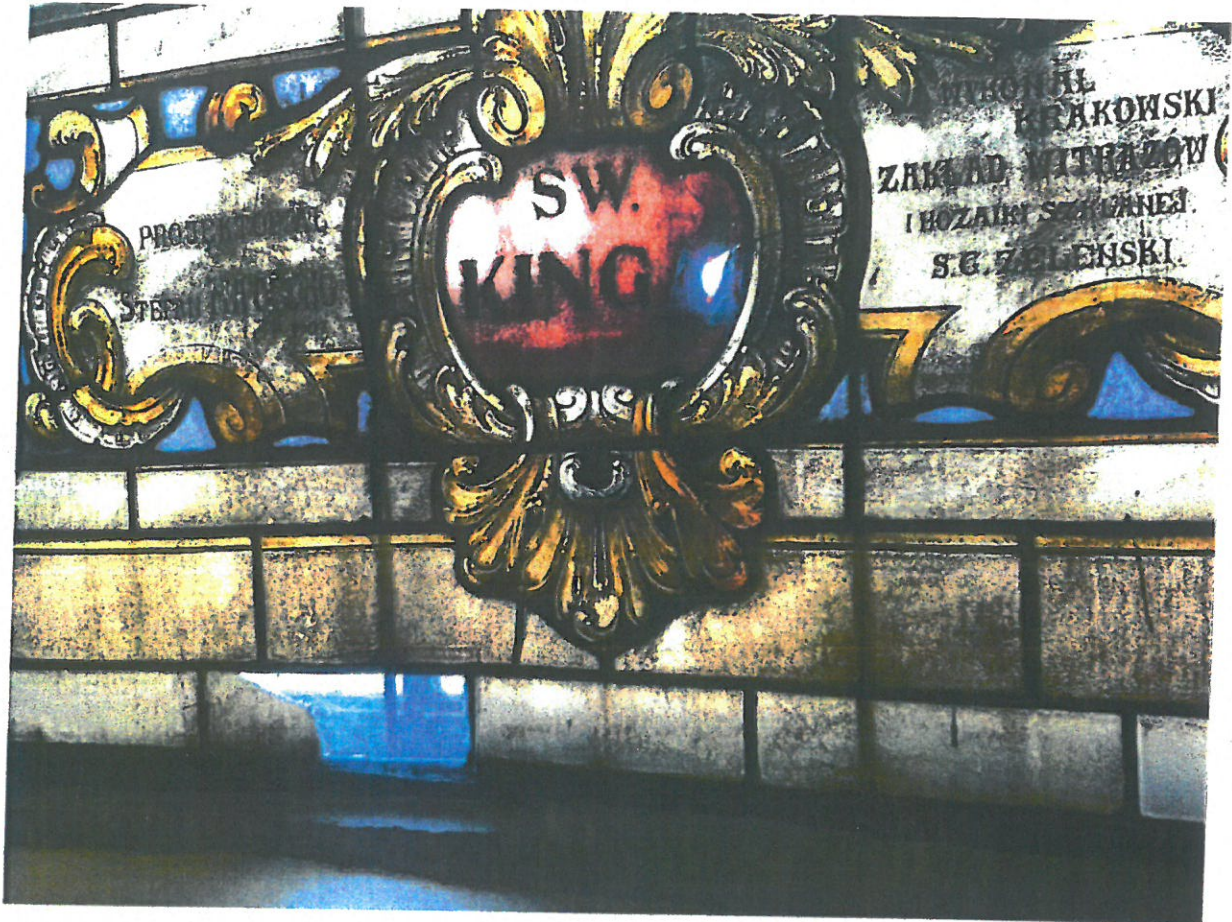

Fot.3. Mystków ;kościół parafialny -stan zachowania witraża . Fot.J.Stec ,2023

Witraże w kościele parafialnym w Mystkowie zostały zaprojektowane przez Matejkę i powstały w latach 1907-1912. Zespół 21 przeszkleń składa się z czterech zróżnicowanych cykli, łączących w sobie stylistykę akademicką i secesyjną. Pod względem ikonograficznym witraże nawiązują do lokalnych kultów, a także wykorzystują tradycyjne motywy, wnosząc przy okazji głębsze, symboliczne treści patriotyczne. Witraże zostały wykonane przez Krakowski Zakład Witrażów S. G. Żeleński. Cztery okna i prezbiterium i transepcie przedstawiają św. Jana Nepomucena, św. Kingę, św. Kazimierza królewicza, św. Stanisława ze Szczepanowa. W górnej kondygnacji kościoła umieszczone są; Przemienienie Pańskie, św. Cecylia, Serce Jezusa, Serce Marii, oraz motywy geometryczno-ornamentalne.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Fot.4. Mystków ;kościół parafialny -stan zachowania witraża -fragment . Fot.J.Stec ,2023

Ogólny stan zachowania witraży można określić jako zły i wymagający pilnej interwencji konserwatorskiej. Witraże wykazują przejawy korozji szkielek, jak i szprosów ołowianych. Degradacja materiałów witrażowniczych jest w dużej mierze spowodowana działalnością wody. W wyniku reakcji zachodzących pomiędzy osadzającym się na powierzchni szkielek brudem pochodzącym z otoczenia, zanieczyszczenia powietrza, a wodą, dochodzi do wytwarzania kwasów organicznych zagrażających powierzchni witraża. Pojawiają się zacieki, osady, nawarstwienia korozyjne oraz tzw. iryzacja, będąca jednym z przejawów korozji na szkielek. Ponadto, woda działa również w sposób czysto mechaniczny, zwłaszcza podczas

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW.FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

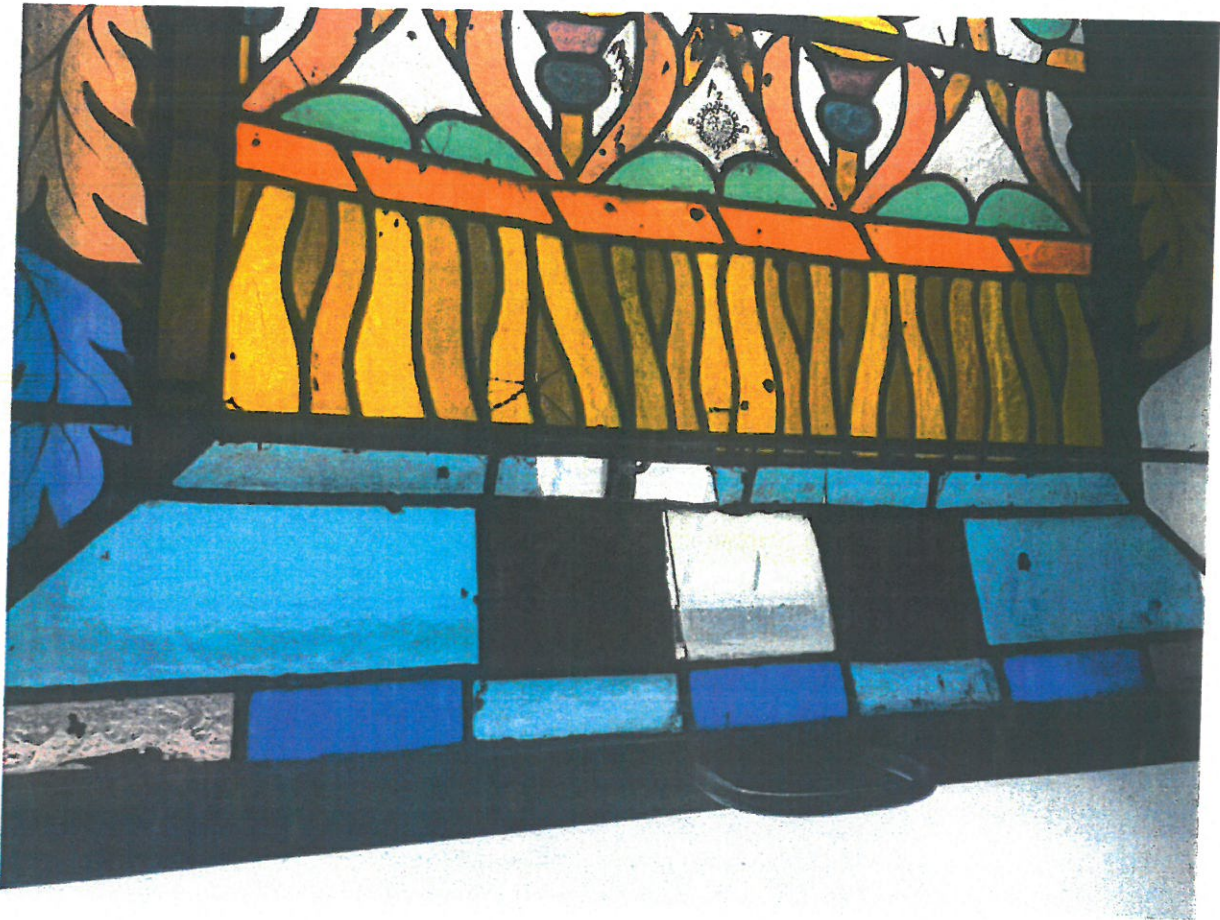
dużych różnic temperatur oraz gwałtownych zmian wilgotności we wnętrzu kościoła. Kondensująca para wodna skrapla się na powierzchni szkła, gdzie w wyniku przemarzania może powodować odspajanie się i łuszczenie uszkodzonej już powierzchni korodującego szkła, a także warstw malarskich. Nie mniej istotny jest wpływ powtarzających się cykli przegrzewania siatki ołowianej, co jest widoczne właściwie w każdej z kwater, w mniejszym bądź większym stopniu. Ołów, wrażliwy na temperaturę, rozciąga się osłabiając strukturę cyny, co skutkuje spękaniem listew i przerwaniem ciągłości siatki oraz wypaczeniem powierzchni kwater – co jest bardzo widoczne w każdym z witraży, w mniejszym bądź większym stopniu.

Fot.5. Mystków ;kościół parafialny -stan zachowania witraża -fragment . Fot.J.Stec ,2023

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

Naprężenia powstające w kwaterze powodują niejednokrotnie pękanie przylegających do ołowiu szkielec, pociągając za sobą powstawanie luk i prześwitów, a co za tym idzie – grożąc rozpadem witraży. Wyplukany kit szklarski nie zapewnia odpowiedniej szczelności i sztywności siatki ołowianej. Wiatrownice, mimo że pierwotnie przymocowane były w wielu punktach, nie spełniają obecnie swojej funkcji. Elementy mocujące są w większości całkiem odspojone a wiszące wiatrownice jedynie dodatkowo obciążają mocno nadwerżoną siatkę ołowianą.

Fot.6. Mystków ;kościół parafialny -stan zachowania witraża -fragment . Fot.J.Stec ,2023

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

Na powierzchni wszystkich przeszkleń widoczne są nawarstwienia brudu, zarówno od zewnątrz, pochodzące z otoczenia, jak i od wewnątrz, spowodowane przywieraniem kurzu do zawilgoconej powierzchni - przez co szkła stały się mniej przejrzyste.

Część szkielek jest spękana i w strukturze witraży pojawiają się ubytki – niekiedy nieestetycznie zaklejone nieodpowiednio dobranym materiałem (np. przesłonięte fragmentem szkła budowlanego).

Fot.7. Mystków ;kościół parafialny -stan zachowania witraża -fragment . Fot.J.Stec ,2023

ZAŁOŻENIA DO KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI

Celem konserwacji zabytkowych witraży będzie przede wszystkim zabezpieczenie oryginalnej, zabytkowej tkanki, zatrzymanie procesów niszczących oraz przywrócenie

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

obiektom walorów estetycznych i użytkowych. Chroniąc wartość oryginału, należy przywrócić witrażom nie tylko ich walory estetyczne ale również, w połączeniu z odpowiednio zaprojektowanym i zamontowanym przeszkleniem ochronnym i termoizolacyjnym, pozwolić im bezpiecznie pełnić funkcję przegrody oddzielającej wnętrze kościoła od zewnętrznych warunków atmosferycznych. Zakłada się zastosowanie rozwiązania konserwatorskiego przeszklenia termoizolacyjnego składającego się z zestawu przegród:

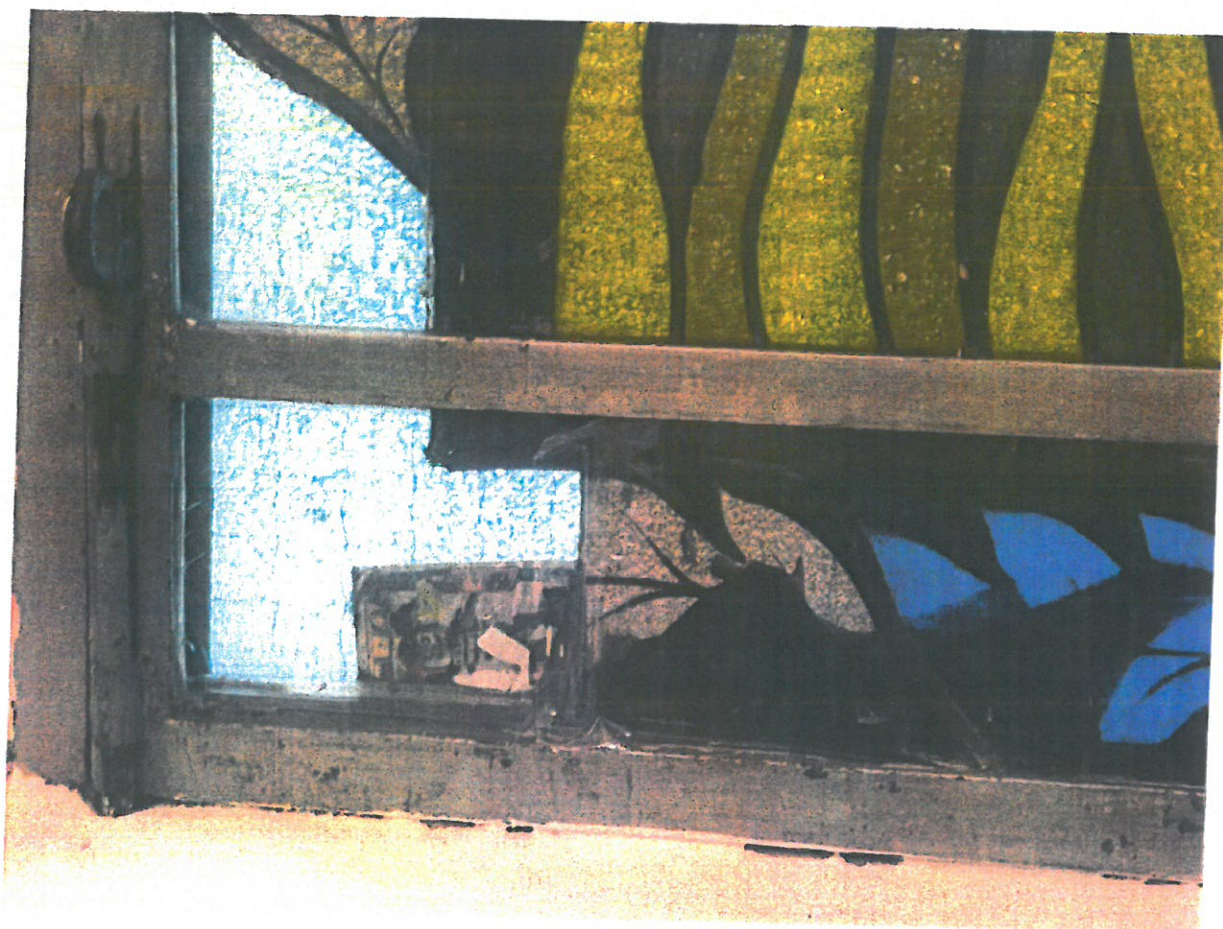
- a)-przeszklenia termoizolacyjnego,
- b)-zabytkowych witraży po konserwacji

Zewnętrzne przeszklenie powinno być zamontowane w miejscu obecnego posadowienia oryginalnych witraży. Forma przeszklenia musi być dopasowana do charakteru i estetyki elewacji kościoła, nie zaburzając przy tym odbioru kompozycji witraży. Do wykonania przeszklenia zabezpieczającego wykorzystane zostanie szkło konserwatorskie, które stanowi odpowiedni materiał nie tylko ze względu na swą wytrzymałość ale również aspekty wizualne. Tego typu szkło posiada lekko pofalowaną, zróżnicowaną fakturę powierzchni, co pozwala na estetyczne wypełnienie okna w zabytkowej elewacji kościoła, unikając efektu wypłaszczenia charakterystycznego dla standardowego szkła typu float. Przeszklenie termoizolacyjne wykonane być powinno w postaci zespołu szybowego tzw. „szyby zespolonej” o współczynniku $U = 1,1 \text{ W/m}^2\text{K}$. i zamontowane szczelnie w przestrzeni glisty okiennego .

Witraże po konserwacji umiejscowione zostaną na odpowiednim dystansie ok 3-5cm od przeszklenia zewnętrznego, wsunięte nieco do wnętrza kościoła, umożliwiając tym samym

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

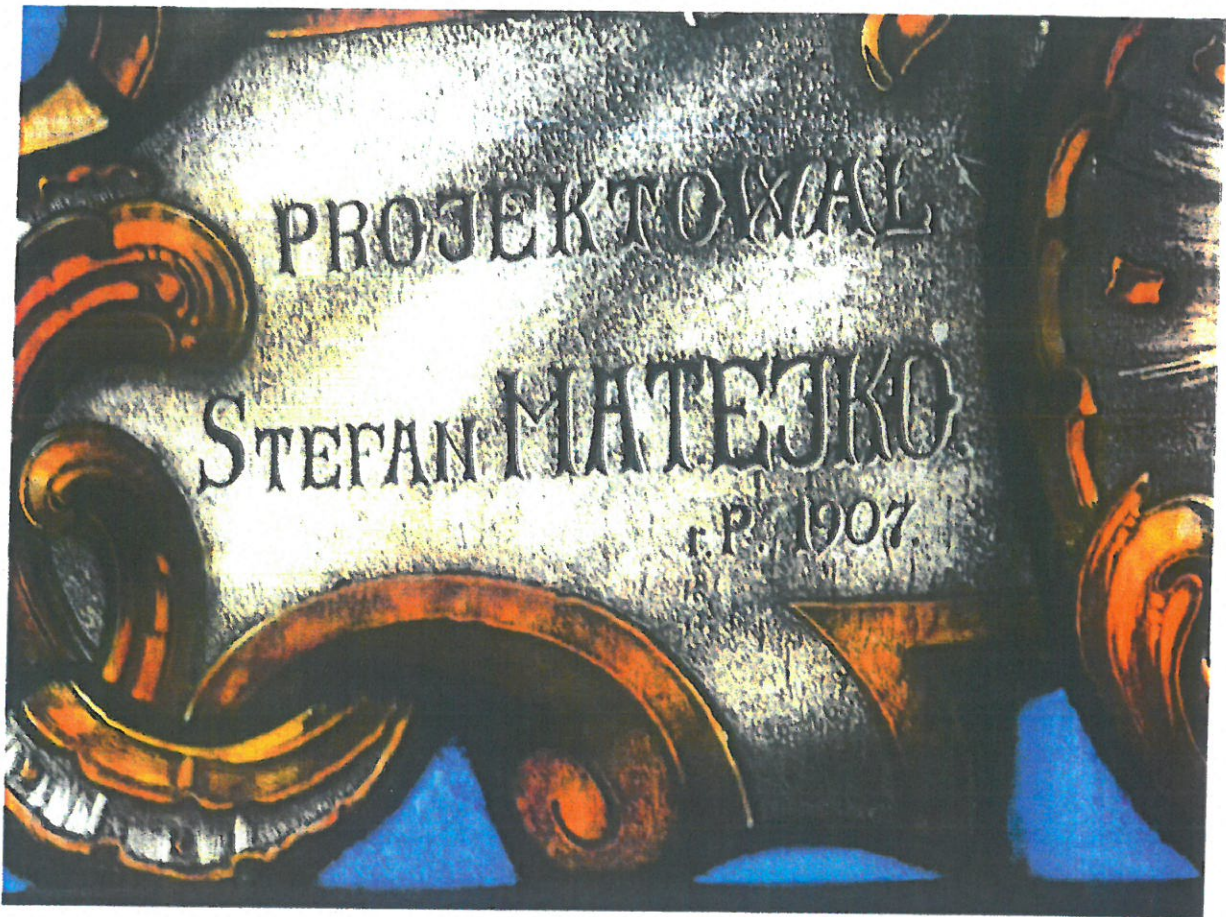
swobodną cyrkulację powietrza pomiędzy warstwami. Ma to na celu zapewnienie witrażom dobrej wentylacji- zapobiegającej kondensacji pary wodnej, a co za tym idzie chroniącej szkło od korozji. Same witraże należy poddać kompleksowej konserwacji-restauracji tzn. po uprzednim rozpoznaniu ich stanu zachowania, konieczne będzie oczyszczenie poszczególnych szkieł i siatek ołowianych z brudu i produktów korozji, uzupełnienie brakujących szkieł poprzez wklejenie lub całkowite uzupełnienie odpowiednio dobranym szkłem bądź w mniejszych fragmentach- żywicą epoksydową.

Fot.8. Mystków ;kościół parafialny -stan zachowania witraża -fragment . Fot.J.Stec ,2023

Na tym etapie prac, najistotniejszą kwestią będzie dobór odpowiednich materiałów - emalii oraz szkieł - zarówno pod względem faktur, jak i kolorów. W przypadku witraży

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE. posiadających warstwy malarskie, należy ustabilizować emalię w miejscach uszkodzeń, bądź odtworzyć, w przypadku występowania ubytków malatury. W zależności od stanu technicznego profili ołowianych, należy zakwalifikować je do częściowej wymiany lub uzupełnienia. Decyzja zostanie podjęta przez konserwatora w trakcie prac.

Fot.9. Mystków ;kościół parafialny -stan zachowania witraża -fragment . Fot.J.Stec ,2023

We wszystkich kwaterach witrażowniczych należy uzupełnić wyflukany kit szklarski w celu uszczelnienia witraży. Wszelkie działania prowadzone na obiektach muszą być prowadzone z należytą ostrożnością oraz poprzedzone odpowiednimi próbami. Zastosowane środki dostosowane będą do stanu zachowania obiektów, co pozwoli na bezpieczne, a zarazem efektywne działanie, prowadzące do przywrócenia zabytkom ich pierwotnego wyglądu.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW.FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

- 1) Demontaż kwater witrażowych ze stalowych ram oraz demontaż zardzewiałych wiatrownic.
- 2) W razie konieczności zakłada się demontaż siatek ołowianych w stopniu minimalnym, niezbędnym do wykonania kolejnych zabiegów konserwatorskich oraz przywrócenia stabilnej konstrukcji kwater.
- 3) Oczyszczenie powierzchni szkieł oraz listew ołowianych z zabrudzeń.
W celu oczyszczenia powierzchni witraży proponuje się zastosowanie łagodnych metod chemicznych, tj. alkoholu etylowego w mieszaninie z wodą. W przypadku nawarstwień trudnych do usunięcia zakłada się zastosowanie silniejszych rozpuszczalników lub metod mechanicznych (skalpel).
- 4) Klejenie szkieł żywicą epoksydową dedykowaną do szkła.
Do klejenia szkieł proponuje się zastosowanie żywicy epoksydowej o współczynniku załamania światła zbliżonym do szkła, umożliwiającej klejenie stykowe pęknięć szkieł. Taką żywicą jest Araldite 2020 lub Hxtal-nyl 1.
- 5) Uzupelnienie brakujących fragmentów szkieł szkłem współczesnym odpowiednio dobranym pod względem koloru i tekstury.
Ze względu na specyficzną i rzadko spotykaną teksturę szkieł zastosowanych w witrażach dopuszcza się uzupełnia szkłem o teksturze zbliżonej, ale nie identycznej oraz o zbliżonym kolorze. Wybór odpowiednich szkieł do uzupełnień jest warunkowany współcześnie produkowanymi rodzajami szkieł.
- 6) Złożenie kwater witrażowych odpowiednio dobranymi profilami ołowianymi.
Etap ten zostanie przeprowadzony jedynie w przypadku konieczności częściowego demontażu siatek ołowianych.
- 7) Uszczelnienie obu powierzchni wszystkich kwater kitem kredowo-olejnym.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

8) Zamontowanie nowych poziomych wiatrownic wykonanych ze stali nierdzewnej o fi 6 mm.

9) Montaż kwater po konserwacji w ramach.

W tym celu zaleca się zastosowanie sylikonu o pH neutralnym, aby był bezpieczny zarówno dla szkła jak i listew ołowianych.

KONSERWACJA STALOWYCH RAM

1) Oczyszczenie powierzchni ram z zabrudzeń, resztek kitu szklarskiego oraz usunięcie ognisk korozji. Zabieg ten zostanie wykonany w sposób mechaniczny.

2) Zabezpieczenie powierzchni metalu farbą antykorozyjną.

Proponuje się zastosowanie dedykowanej farby do metalu w kolorze grafitowym. Ostateczna decyzja zostanie podjęta podczas prac, tak aby kolor ram odpowiadał kolorystyce ślusarki okiennej świątyni, a także kolorystyce ram oszklenia ochronnego.

PODSTAWOWE MATERIAŁY, KTÓRE ZOSTANĄ WYKORZYSTANE W PLANOWANEJ KONSERWACJI WITRAŻY

a) - do oczyszczania powierzchni szkła oraz szprosów ołowianych:

woda destylowana, mieszanina wody z alkoholem etylowym w stosunku 1:1 (Chempur, Polska) aceton (Chempur, Polska), łagodne detergenty przeznaczone do oczyszczania powierzchni szklanych (np. Taski Sprint, Diversey), Contrad 2000 (do 10%)

b) - do klejenia spękanych szkła:

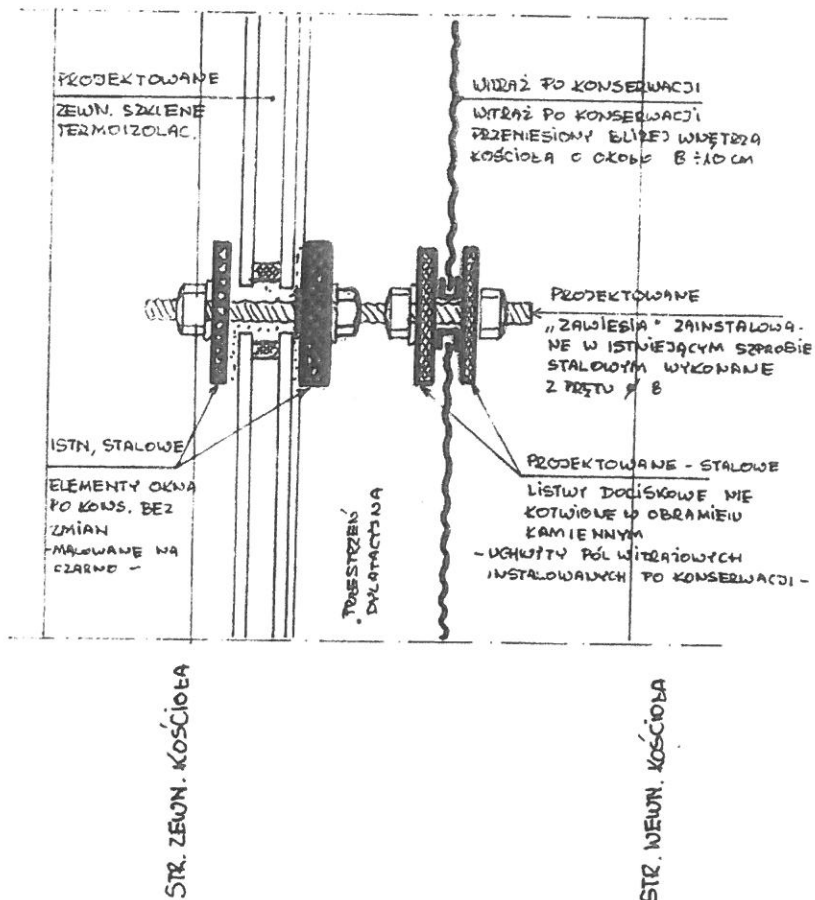
dwuskładnikowa żywica epoksydowa Araldite 2020A z utwardzaczem Araldite 2020B (Huntsman, Belgia) - kit szklarski na bazie kredy i pokostu - cyna lutownicza (Hutmen, Polska) - patyna do cyny

c) - szklenie zabezpieczające:

szkło konserwatorskie – Goetheglas (Huta Szkła Schott, Niemcy), - szkła katedralne oraz antyczne o odpowiednio dobranych barwach oraz fakturach - szprosy ołowiane o przekroju dwuteowników i szerokości dostosowanej do oryginału, podkład antykorozyjny do metalu

Graphitschwarz matt Kunstschmiede-Lack (Eddi Schmied, Niemcy) - stalowe wiązary - silikon montażowy bezoctowy

SCHEMAT INSTALACJI KONSTRUKCJI NOŚNEJ

PRZEKRÓJ PIONOWY

a. w. 1/2018. RYS 1

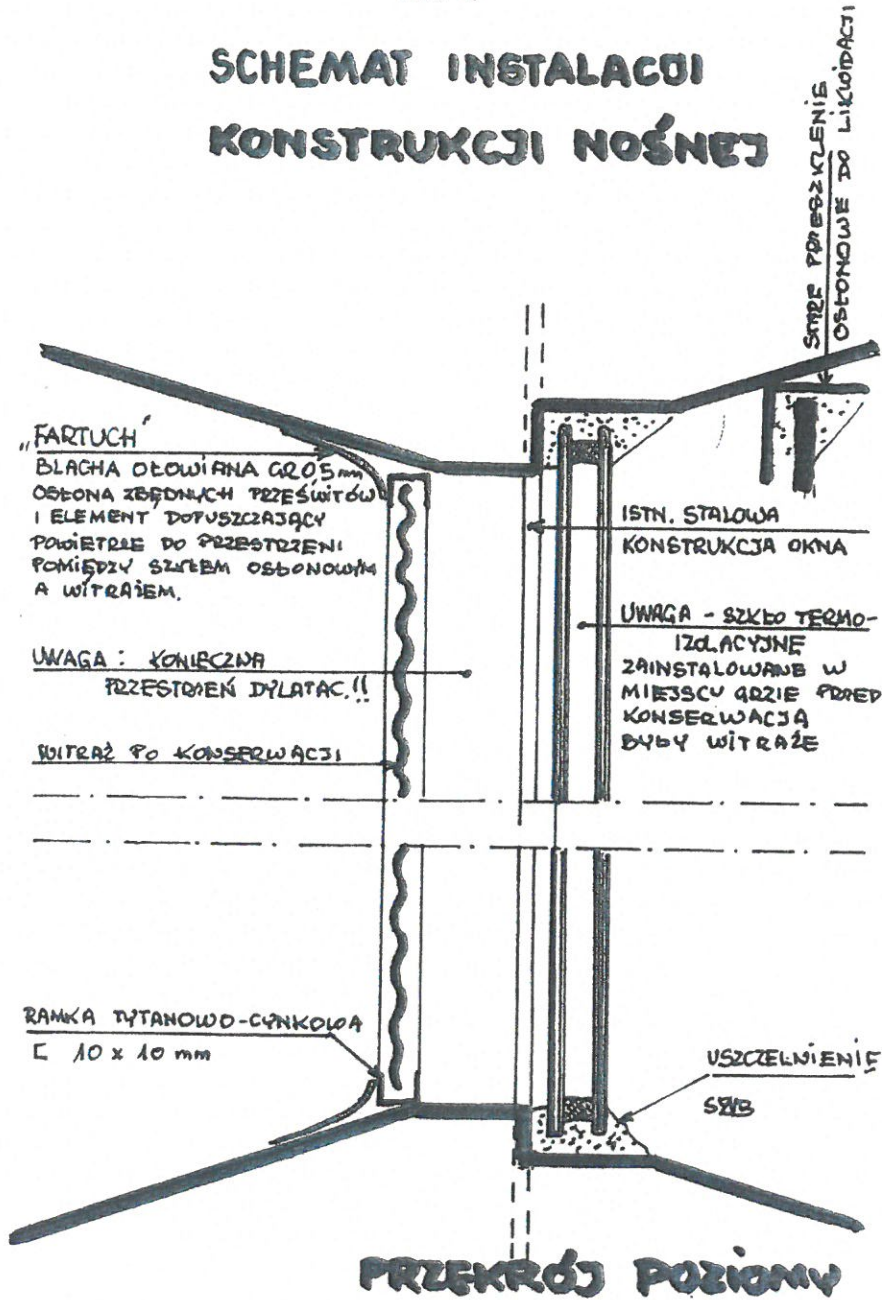
Schemat i krótki opis.

Obecną ramę z nieestetycznym oszkleniem demontujemy (wrzucamy), pokazujemy przez to o wiele więcej kamieniarki . Po zdemontowaniu witraża , oryginalną stalową ramę wykorzystujemy do późniejszego montażu szkła osłonowego i witraża po konserwacji. Po niewielkiej przeróbce ślusarki okna (konserwacja , dodanie dłuższych szpilek oraz listew

stalowych) w miejsce witraża montujemy szkło osłonowe. Witraż natomiast montujemy na sucho od wnętrza kościoła ..

STR. 14

SCHEMAT INSTALACJI KONSTRUKCJI NOŚNEJ

RYS. 2

autor. J. Stęca

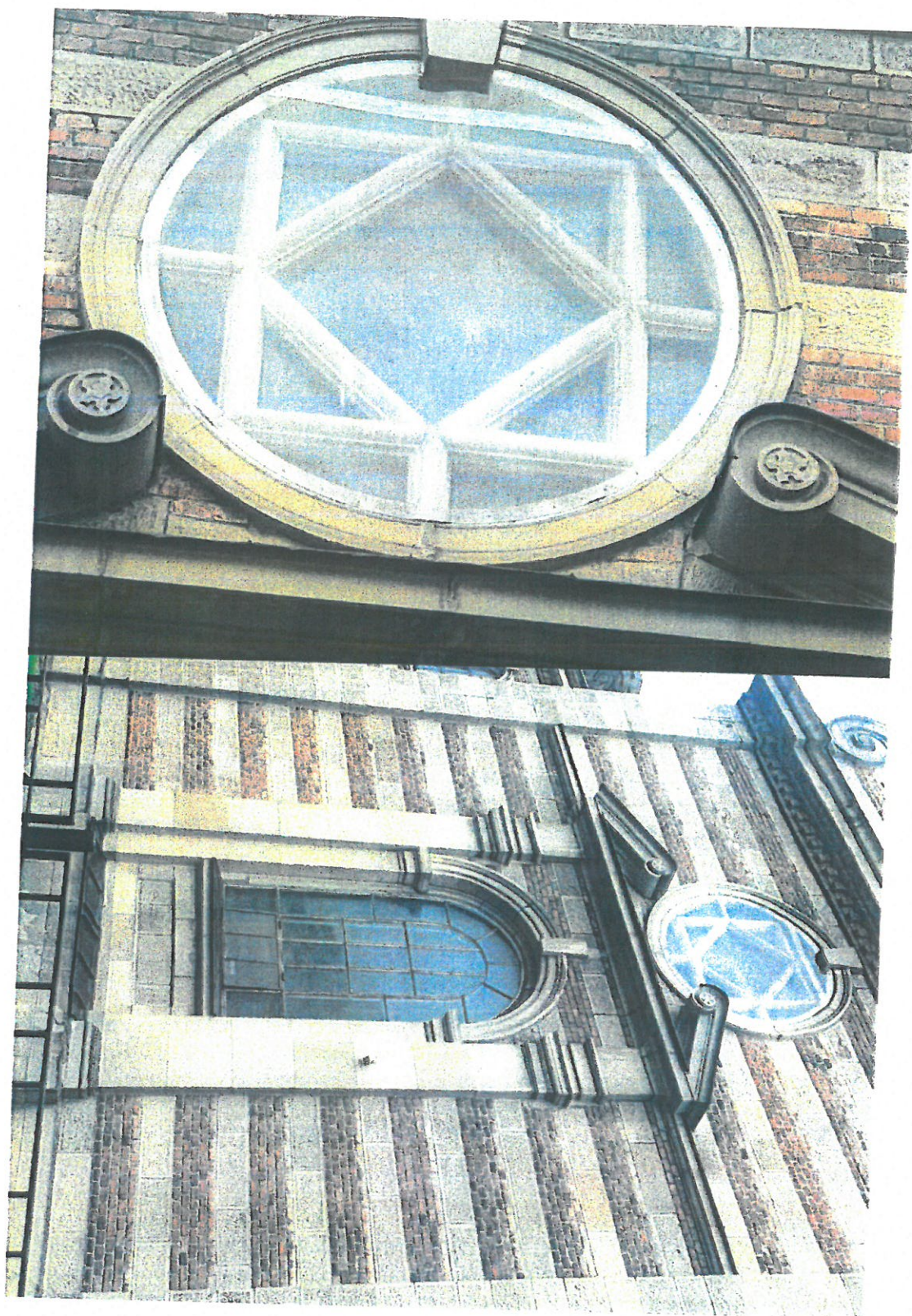
Opracował; Józef Stanisław Stęca konserwator dzieł sztuki, nr dypl. ASP 3956

ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
mgr Józef Stanisław Stęca
ul. Długosza 71/8 tel. (018) 442 29 41
33-800 NOWY SĄCZ

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DO OKIEN WITRAŻOWYCH W KOŚCIELE PW. ŚW. FILIPA I ŚW. JAKUBA W MYSTKOWIE.

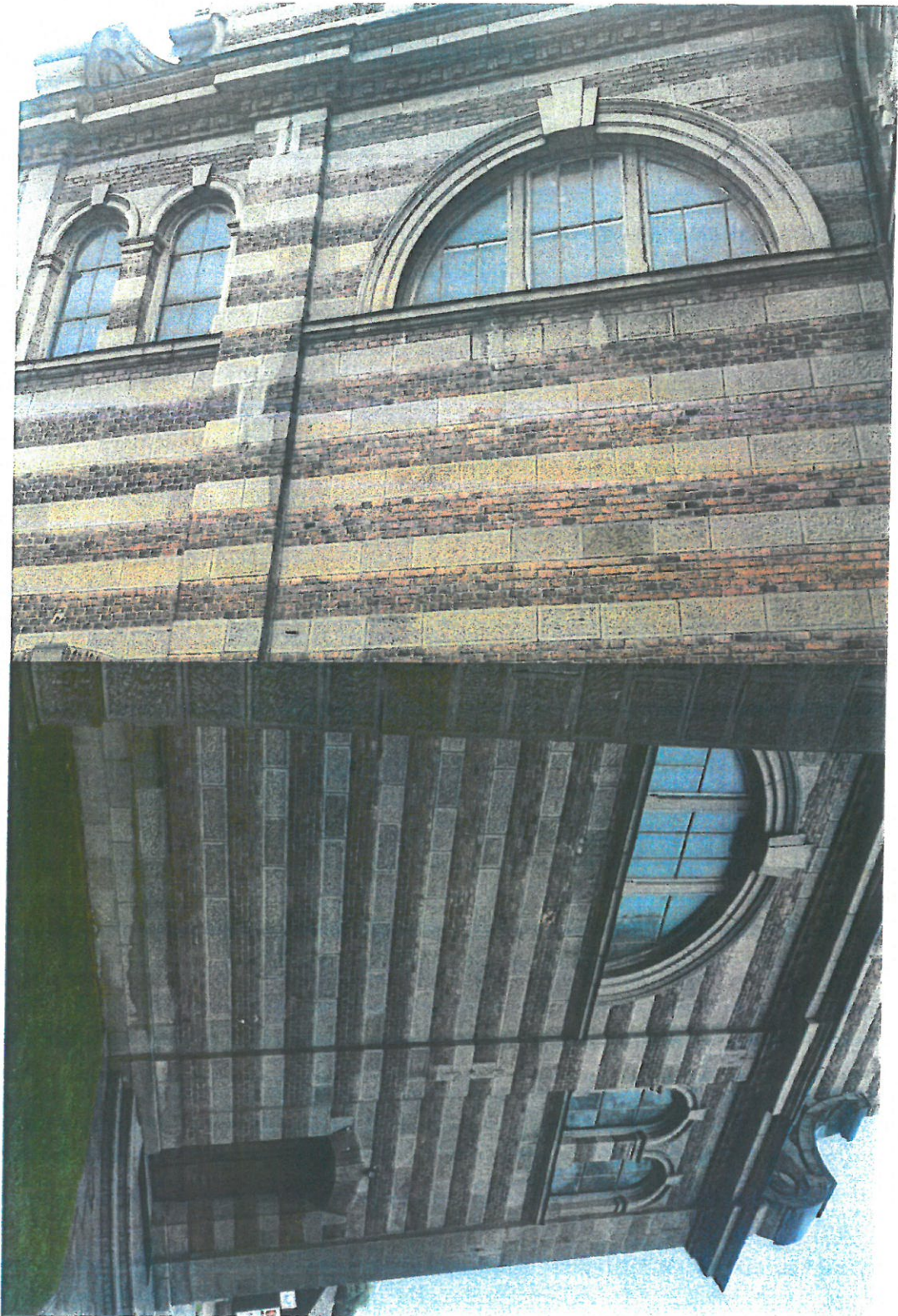
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA STANU ZACHOWANIA OKIEN WITRAŻOWYCH.

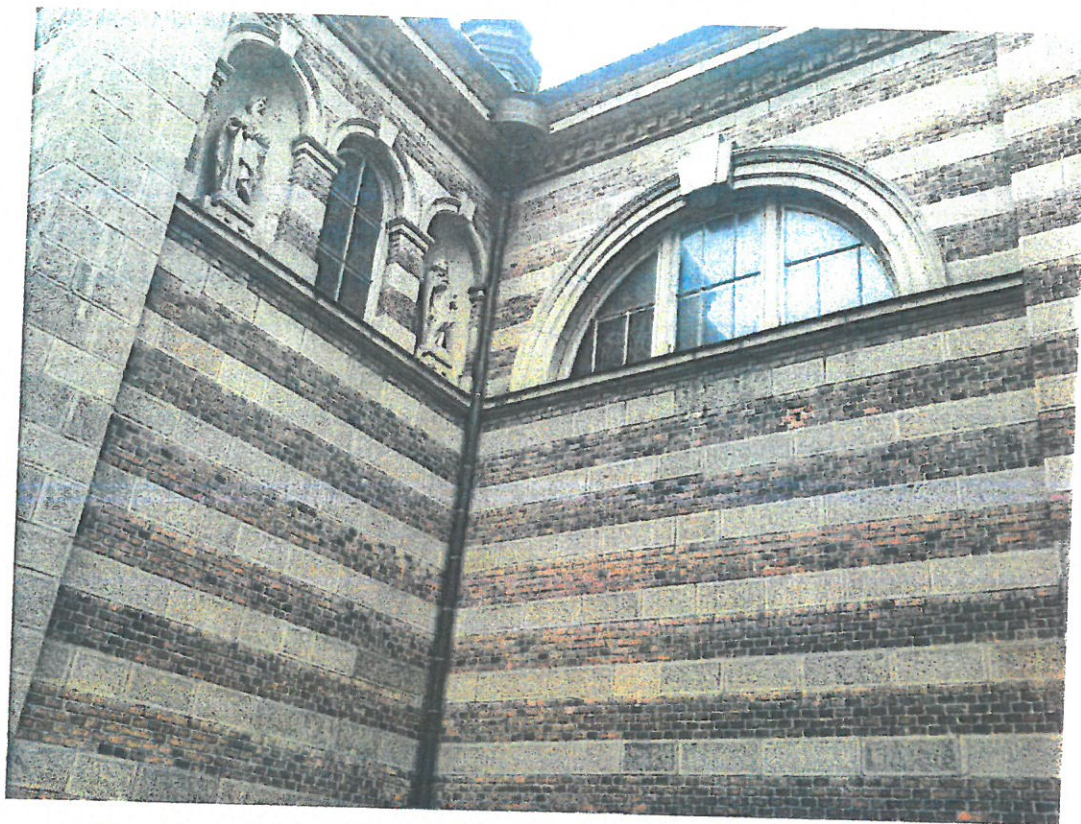

Opracował: Józef Stanisław Stec konserwator dzieł sztuki ,nr dypl.ASP 3956